

UPPSALA
UNIVERSITET

UNIVERSERSEN

” Vi behöver bygga upp en forskningsmiljö där god kvalitet belönas och vända oss från överdriven tävlan till ett större samarbete inom forskningen.

Stefan Eriksson, rektorsråd för god forskningssed och universitetslektor vid Centrum för forsknings- och bioetik, SID 6

RÅD OCH STÖD
Bibliotekarie Ann-Louise Lindström och Daniel Wadskog, bibliometriker, lotsar forskare genom det föränderliga publiceringslandskapet. SID 4

Öppen vetenskap

HUR FUNKAR DET?

→ Renoverat labb ger nya möjligheter SID 7 | Mer stöd för stressade studenter SID 9
| Meditation i Botaniska trädgården SID 14

INNEHÅLL

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Celestine Chi hjälper forskare att sätta upp experiment i det nyinvidga NMR-labbet på BMC.

AKTUELLT

- 4 Öppen vetenskap – hur funkar det?
- 6 Nytt rektorsråd för god forskningssed
- 7 Större kapacitet i NMR-labbet
- 8 Studenternas psykiska hälsa under luppen
- 9 Studenter får inblick i digital konst

PÅ JOBBET

- 10 Gästprofessor i nytt land

FORSKNING

- 12 Nytt forskningsprogram om människans evolution
- 13 Varningssystem för framtida konflikter lanseras

REPORTAGE

- 14 Bättre återhämtning i gröna miljöer

SAMVERKAN

- 17 Ulf-projektet i ny fas

TILL SIST

- 19 Forskningen tar plats på scen

PROFILEN

- 20 Lars Jonsson

” Det har inte varit lika svårt att engagera forskare som jag en gång trodde att det skulle vara.

LARS JONSSON, vd för Uppsala universitet Holding, SID 20.

LEDARE UNIVERSITETSLEDNINGEN

VI SKA STÅ FÖR ÖPPENHET

NÄR VI SKRIVER DET här har det gått några veckor sedan FN:s generalsekreterare António Guterres var på besök i Uppsala. I Dag Hammarskjölds anda talade han om de värden och de perspektiv som skapar möjligheter för fred och utveckling. Särskilt underströk han behovet av öppenhet, tolerans och dialog. Att träffas, att se varandra i ögonen och att samarbeta var Dag Hammarskjölds diplomatiska metod. Det är en modell vi alltid ska använda oss av. Vi ska stå för öppenhet. För ett internationellt forskningsuniversitet är det givet.

Och de stora perspektiven måste också finnas i de mindre sammanhangen. Just nu pågår internationaliseringsutredningen under Agneta Bladhs ledning och ett delbetänkande har kommit för några månader sedan. Det är en mycket viktig utredning för oss men vi ska samtidigt komma ihåg att internationaliseringen pågår varje dag. Doktorander kom-

mer till oss från alla världens hörn och internationella masterstudenter ökar i antal för varje år. Vi medverkar i ett antal nätverk, till exempel Guilden med forskningsuniversitet inom EU, U4 som kommit i blickfånget genom "European Universities Initiatives", Sasuf – ett universitetssamarbete mellan Sverige och Sydafrika och Mirai i Japan. I Japan pågår för övrigt en utställning med delar av vårt universitets samlingar. Den besöktes av både den japanske kejsaren och vår egen kung – båda hedersmedlemmar vid vårt universitet.

MEN VI ÄR INTE nöjda. Vi vill kunna rekrytera de bästa forskarna och de duktigaste studenterna i internationell konkurrens. Vi ska bli ännu bättre på att erbjuda svenskundervisning till alla som kommer till oss. Parallellspråkighet är ett måste. Översättningar, information och kommunikation måste finnas på flera språk och vara inkluderande. För att bevaka dessa frågor och höja vår medvetenhet finns ett särskilt rektorsråd för internationalisering vid universitetet. Professor Anders Backlund har uppdraget som innebär att arbeta för att Uppsala universitet gör allt som står i vår makt för att hålla dörrarna öppna för omvärlden, för internationaliseringen börjar på hemmaplan.

Eva Åkesson, rektor

Anders Malmberg, prorektor

Katarina Bjelke, universitetsdirektör

EDITORIAL THE UNIVERSITY MANAGEMENT

“We must epitomise openness”

AT THE TIME OF writing, a couple of weeks have passed since the visit of UN Secretary-General António Guterres to Uppsala. The Secretary-General spoke in the spirit of Dag Hammarskjöld about the values and perspectives that create opportunities for peace and development. He particularly underlined the need for openness, tolerance and dialogue. Dag Hammarskjöld's approach to diplomacy emphasised face-to-face meetings and cooperation. This is a model we should always employ. We must epitomise openness. For an international research university this goes without saying.

These big perspectives must be carried over into smaller contexts.

A current example is the inquiry on internationalisation led by Agneta Bladh, which delivered an interim report a few months ago. This is a very important inquiry for us, though we must also bear in mind that internationalisation is actually going on all the time. Doctoral students come to us from every corner of the world and the number of international Master's students increases every year. We are members of several international networks, for example, the Guild of European Research-Intensive Universities, U4, which has recently come to prominence in the 'European Universities Initiative', Sasuf, which brings together Swedish and South African universities, and Mirai, which connects Swedish and Japanese universities. Speaking of Japan, parts of our University's collections are currently on show there in an exhibition visited by both the Emperor of Japan and our own King – both of whom are

honorary fellows of our University.

However, we are not yet satisfied. We want to be able to recruit the best researchers and most gifted students in international competition. We must become even better at providing Swedish lessons to everyone who comes to join us. Parallel language use is essential. Information and communications must be available in multiple languages and must be inclusive. To monitor these issues and raise our awareness, the University has appointed a special Adviser to the Vice-Chancellor on Internationalisation, Professor Anders Backlund, who has been entrusted with working to ensure that Uppsala University does all that is in our power to keep the doors open to the world around us. Because internationalisation begins at home.

Eva Åkesson, Vice-chancellor
Anders Malmberg, Deputy vice-chancellor
Katarina Bjelke, University director

REDAKTÖR: Josefin Svensson **E-POST:** universen@uadm.uu.se **ADRESS:** Universen, Uppsala universitet, Box 256, 751 05, Uppsala
BESÖKSADRESS: Dag Hammarskjölds väg 7 **TEL:** 018-471 27 35 **ANSVARIG UTGIVARE:** Urban Lindberg **LAYOUT:** Content Innovation, www.ci.se
TRYCKERI OCH PAPPER: Multifine 70 g. V-TAB Västerås är Svanenmärkt. **ADRESSÄNDRING:** Meddela din personalhandläggare, övriga prenumeranter gör skriftlig anmälan till redaktionen. **MATERIAL:** Texter lagras elektroniskt hos Universen. En del textmaterial publiceras också på Internet. Den som sänder material till Universen anses medge elektronisk lagring/publicering. För obeställt material ansvarar ej. **ISSN 0346-3664**

I KORTHET

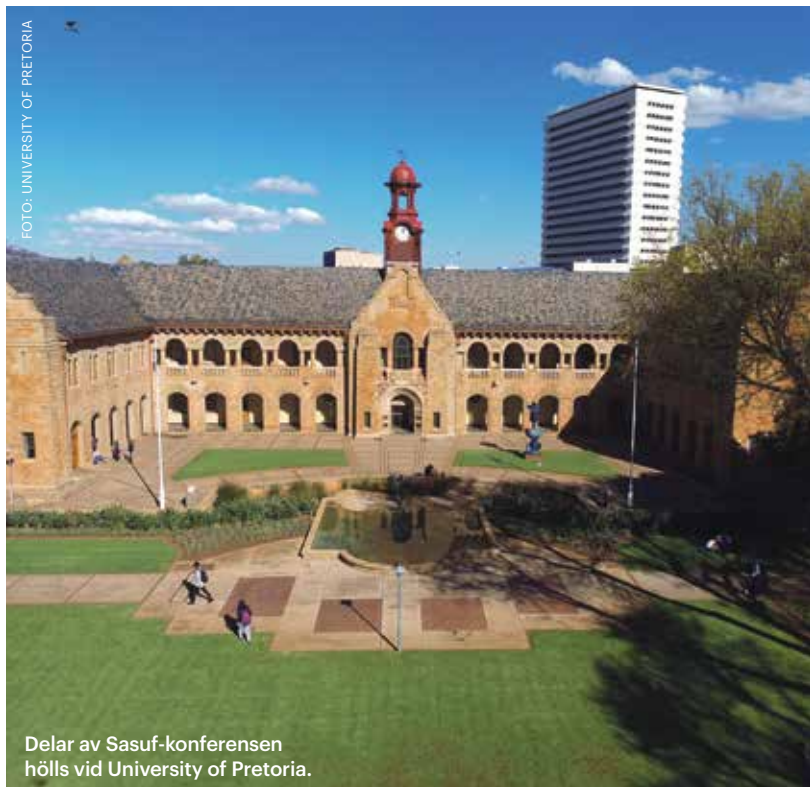

FOTO: UNIVERSITY OF PRETORIA

Delar av Sasuf-konferensen hölls vid University of Pretoria.

Sverige och Sydafrika i nytt samarbete

Under en forsknings- och innovationskonferens i Pretoria i mitten av maj samlades omkring fyrahundra forskare, universitetsanställda och forskningsfinansiärer för att diskutera hållbar utveckling i Sverige och Sydafrika.

The South Africa – Sweden University Forum (Sasuf) är ett nytt internationellt samarbete där 23 sydafrikanska universitet och sju svenska lärosäten ingår. Uppsala universitet är koordinatör

för projektet, som hade sin första större konferens i Pretoria den 14 till 18 maj.

– Det finns ett stort intresse både från de sydafrikanska och svenska universiteterna om ett ökat forskningsamar-

Treårigt samarbetsprojekt

■ The South Africa – Sweden University Forum finansieras av Stint, South African National Research Foundation och South African Department of Higher Education, med medfinansiering från partneruniversitetet.

Projektet pågår till och med 2020 med syftet att utveckla forsknings-samarbeten och stödja yngre forskare.

bete. På ett nationellt plan finns också en mycket stor vilja att samarbeta internationellt, säger rektor Eva Åkesson, initiativtagare till Sasuf-projektet.

KONFERENSENS FOKUS LÄG på hållbar utveckling och från Uppsala universitet deltog 17 forskare från olika discipliner. Ramen för samarbetet är FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling och forumet har definierat sex olika områden där man vill utveckla strategier. Det handlar om klimatförändringar, läroplaner för högre utbildning, social samhällsutveckling, framtidens hälsosystem, urbanisering samt digital teknologi.

– Sasuf är ett stort och viktigt samarbetsprojekt och jag är övertygad om att det kommer att vara en lärandeprocess för alla inblandade. Det är komplext, med många inblandade parter på olika nivåer och det kräver drivna och duktiga projektledare, vilket vi har här i Uppsala, säger Eva Åkesson.

PETER BERGSTEN, PROFESSOR i medicinsk cellbiologi, är en av forskarna från Uppsala universitet som deltog i konferensen.

– Vi har i Sverige startat något som vi kallar Ending Childhood Obesity (Echo)-zoner. Det är områden där samhällets aktörer bestämt sig för att långsiktigt påverka barnens miljö i en hälsosam riktning avseende mat, fysisk aktivitet och sömn. Ett av målen med resan är att starta en Echo-zon i Sydafrika, säger han.

Gunilla Sthyr

FN:s generalsekreterare årets Dag Hammarskjöld-föreläsare

■ Efter FN:s säkerhetsråds möte i Backåkra i Skåne fortsatte generalsekreterare António Guterres till Uppsala. Söndagen den 22 april höll han årets Dag Hammarskjöldföreläsning, inbjuden av universitetet och Dag Hammarskjöldfonden.

Som seden bjuder började besöket med kransnedläggning vid Dag Hammarskjölds grav i närvaro av bland andra kronprinsessan, utrikesministern

och släktingar till Dag Hammarskjöld. Omkring sju hundra inbjudna gäster fanns sedan på plats under föreläsningen på Uppsala slott, mer än hälften av dem studenter.

Några av områdena som berördes under föreläsningen var klimatförändringar och situationen för flyktingar. Under frågestunden gav António Guterres bland annat studenterna i publiken råd om hur de kan verka för en bättre värld.

António Guterres tar emot Dag Hammarskjöldföreläsningens medalj av rektor Eva Åkesson.

FOTO: JOHAN WAHLGREN

FOTO: PRIVAT

Alumniföreningen i Hongkong bjöd in till Valborgsfirande.

Sista april på export

■ Det är inte bara i Uppsala som sista april, årets största studenthögtid, firas. Uppsala University US Alumni Chapter tog firandet utomlands för några år sedan och nu har traditionen spritt sig till andra delar av världen. Alumniföreningen i Schweiz ordnade till exempel både champagnegalopp och Valborgsgasque i Zürich för första gången. Även i San Francisco, New York, Minnesota och Hong Kong arrangerade alumniföreningarna valborgsträffar.

+20%

Uppsala universitets internationella masterprogram fortsätter sin stadiga tillväxt. Antalet antagna till höstterminen 2018 ökade med 19,7 procent jämfört förra året. Antalet studieavgiftsskyldiga ökade med 19,6 procent.

Pollinera mera

■ Under 2018 satsar Uppsala linneanska trädgårdar på pollination och pollinerande insekter. Det byggs fjärilsholkar, bihotell och humlebon och flera evenemang ordnas i trädgårdarna.

Universitetet syns mest i sociala medier

■ En mätning genomförd av företaget Meltwater visar att Uppsala universitet är det svenska lärosäte som omnämns mest i sociala medier internationellt, tätt följt av Lunds respektive Stockholms universitet.

Så gör du för att dela din forskning

Kraven på att forskning som publiceras ska bli öppet tillgänglig har ökat markant de senaste åren. Men hur gör man för att undvika oseriösa tidskrifter och slippa betala dyra publiceringsavgifter?

I Horisont 2020, EU:s program för forskning och innovation, ställs krav på att all forskning som finansieras av programmet ska publiceras i tidskrifter med öppen tillgång (open access). Även i Sverige kräver ett flertal forskningsfinansiärer, till exempel Vetenskapsrådet, att resultaten ska publiceras med öppen tillgång. I forskningspropositionen från 2016 är regeringens målbild att alla vetenskapliga publikationer som är resultat av offentligt finansierad forskning bör bli öppet tillgängliga när de publiceras.

– Det finns en nationell strävan mot open access på många olika plan och vi är på väg mot den här övergången i publiceringslandskapet. Förhoppningen är att öppenheten ska leda till att studier kan återupprepas och till ny kunskap och nya samarbeten, säger Ann-Louise Lindström.

Hon är bibliotekarie vid universitetsbiblioteket, där man satsar särskilt på vetenskaplig kommunikation för att stötta forskarna i publiceringsprocessen.

– En stor fördel med open access är att forskaren behåller sin upphovsrätt. Det är annars en vanlig fördom att man tappat den när man gör forskningen fritt tillgänglig att arbeta vidare med, fortsätter hon.

Vid Uppsala universitet var omkring

40 procent av de vetenskapliga artiklar som publicerades förra året öppet tillgängliga.

– Det är en ökning, vilket är positivt. Vi har tittat sju år bakåt i tiden och då låg vi på cirka 20 procent, säger Ann-Louise Lindström.

I universitetets mål och strategier nämns det att forskning ska publiceras open access när det är möjligt, men det finns ingen uttalad policy för öppen tillgång.

– Jag vet inte om det spelar så stor roll. Det viktigaste är att de som publicerar sig i öppet tillgängliga tidskrifter premieras i meriterings- och medeltilldelningssystem. Det ser man inte riktigt i dag.

En anledning till att många fortfarande väljer publicering i traditionella tidskrifter är det meriteringsvärde som ofta kopplas samman med högt rankade tidskrifter.

– Det finns såklart stora open access-tidskrifter som också är högt rankade, men vi kan inte se att man blir högt premierad för att man har gjort den här omställningen, menar Ann-Louise Lindström.

INVÄNDNINGARNA MOT DE HÖGA kostnaderna och oseriösa tidskrifter påverkar också viljan att satsa på öppen tillgång och solkar ned open access-tidskriftens rykte.

– Inför en publicering är det viktigt att provläsa tidskriften och fundera på om det är en plattform där jag vill bli sedd. Känner jag igen några namn på

kollegor och verkar peer review-processen vettig? Man kan även titta i Web of Science eller liknande erkända vetenskapliga databaser för att se om den förekommer där, tipsar Ann-Louise Lindström.

OCH DET BEHÖVER INTE vara förenat med höga kostnader att publicera open access.

– Det finns olika vägar att gå. Vi har ju till exempel Diva. Där kan man parallellpublicera sin artikel helt gratis. Biblioteket har också förhandlat fram rabatterade och förbetalda publiceringsavgifter hos vissa förlag, säger Ann-Louise Lindström.

De höga kostnaderna är ofta förknippade med så kallad hybridpublicering, vilket innebär att artikeln publiceras i en traditionell tidskrift och sedan köps loss för publicering med öppen tillgång.

– Det betyder att vissa artiklar i tidskriften finns bakom en betalvägg, medan andra är fritt tillgängliga. Snittpriset för den här typen av publicering brukar vara cirka 10 000 kronor högre än vanlig open access, förutom den prenumerationsavgift som betalas av universitetet.

Om man är osäker på vilken kanal man ska välja och hur man ska gå tillväga kan biblioteket hjälpa till med publiceringsstrategier.

– Vi kan ge råd och stöd, och man kan även ta hjälp av oss för att digitalisera sitt material, säger Ann-Louise Lindström.

Josefin Svensson

Bibliotekarie Ann-Louise Lindström och Daniel Wadskog, bibliometriker, hjälper gärna till med råd och stöd kring vetenskapliga publiceringar.

Vad är öppen vetenskap?

■ Öppen vetenskap är ett begrepp som blivit tongivande inom europeisk forskningspolitik de senaste åren. Det anknyter till en rad olika företeelser som syftar till att göra vetenskapliga resultat mer tillgängliga i olika delar av samhället. Det handlar bland annat om öppen tillgång till forskningsresultat (open access), öppen tillgång till forskningsdata,

medborgarforskning och alternativa sätt att mäta vetenskapligt inflytande (impact), så kallad altmetri.

Öppen tillgång

■ Öppen tillgång innebär att forskningsresultat går att finna via en sökning på internet och kan läsas av alla utan kostnad, samt att materialet är fritt att återanvända. Det betyder att upphovspersonen ger alla rätt att läsa, ladda ned, kopiera och

sprida verket i digital form. Full hänsyn tas till författarens lagstadgade ideella upphovsrätt. Upphovspersonen måste anges och verket får inte förvanskas. I Sverige har Kungliga biblioteket sedan 2017 ett regeringsuppdrag för samordning av öppen tillgång till vetenskapliga publikationer.

Olika varianter

■ Man brukar prata om *guld*, *grön* och *hybrid*-publiceringar.

Oavsett vilken metod forskaren väljer för att göra sin forskning öppet tillgänglig så ska forskningen vara sakkunniggranskad.

Öppen tillgång i *grön* version innebär att forskaren, så snart förlaget tillåter det, själv arkiverar en sakkunniggranskad och redigerad version av artikeln i ett digitalt arkiv. Slutversionen av artikeln har då redan publicerats i en traditionell prenumerationsbaserad tidskrift.

Öppen tillgång i *guld* innebär att forskaren publicerar sig hos ett open access-förlag. Boken eller artikeln blir då omedelbart öppet tillgänglig på internet. Inte sällan tar förlaget ut en publiceringskostnad som betalas av forskaren/institutionen.

Artiklar kan även publiceras i en traditionellt prenumerationsbaserad tidskrift som mot en avgift görs omedelbart öppet tillgänglig. Denna version kallas *hybrid*.

KÄLLA: OPENACCESS.SE

Altmetri fångar det snabba flödet

Altmetri är en del av begreppet öppen vetenskap som mottagit både ros och ris. Det är framför allt ett sätt att visa hur en publikation har spridits digitalt och kan ses som ett komplement till den traditionella citeringsanalysen, menar Daniel Wadskog, bibliometriker vid universitetsbiblioteket.

Altmetri är ett samlingsbegrepp för nya metoder att mäta hur vetenskapliga publikationer sprids digitalt, framför allt i sociala medier. Det dök upp omkring år 2010 och har sedan dess utvecklats till att omfatta ett stort antal olika tjänster.

– Det fångar upp det snabba flö-

det och visar vad som händer kring en publikation. Forskaren kan sedan använda den här informationen som ett sätt att visa hur forskningen når ut eller för att bilda sig en uppfattning om hur hans forskning används och av vilka, berättar Daniel Wadskog, bibliometriker vid universitetsbiblioteket.

TRADITIONELLT MÄTS EN publikations inflytande genom till exempel referentgranskningar och citeringar, men med altmetri mäts även bland annat antalet nedladdningar, länknings, blogginlägg, samt Twitter- och Facebook-inlägg.

– Fördelen med altmetrisk beräkningar är till exempel att det går snabbare än citeringsbaserade data. Man kan fånga in en stor mängd av olika

källor och göra beräkningar på andra typer av material än enbart böcker och vetenskapliga artiklar, till exempel ett blogginlägg där man hänvisar till forskningen, säger Daniel Wadskog.

En nackdel kan vara att det finns ett begränsat samband mellan altmetri-poäng och andra mått på uppmärksamhet eller kvalitet som till exempel citeringsgrad eller sakkunniggranskning.

– Altmetri korrelerar ganska svagt med andra kvalitetsmått. För det mesta är det inte kvaliteten man mäter, utan snarare räckvidd i sociala medier, säger Daniel Wadskog.

DET FINNS FLERA OLIKA tjänster som gör altmetrisk beräkningar med olika metoder. Vid Uppsala universitet finns tjänsten *Altmetric.com* tillgänglig för kostnadsfri användning.

– Den här tjänsten har både rosats och kritiserats, men en fördel är att alla detaljer kring hur poängen tagits fram finns tydligt redovisade i sammanställningen, förklarar Daniel Wadskog.

Han skulle gärna se att fler forskare tar chansen att använda sig av tjänsten.

– Det här kan ju vara ett sätt att sprida sin forskning så att fler kan ta del av den och att förstå hur den används av andra.

Josefin Svensson

Den vetenskapliga artikeln "A female Viking warrior confirmed by genomics" publicerades i American Journal of Physical Anthropology i september 2017. Den blev en av de artiklar som fick högst altmetri-poäng under 2017.

Kom igång med altmetri

De altmetrisk tjänsterna samlar data med hjälp av olika typer av digitala funktioner. Daniel Wadskog tipsar här om vad som kan vara bra att tänka på för att forskning som sprids i sociala medier ska kunna plockas upp digitalt.

– Det viktigaste är att du ser till att din forskning är tillgänglig i automatiskt avläsningsbara former. Använd till exempel tidskriftens DOI-referens (Digital Object Identifier) när du kommunicerar din forskning på Twitter och i andra sociala medier. Då kan tweets,

likes och andra digitala avtryck kopplas ihop med artikeln.

– Skaffa gärna ett Orcid-ID (Open Researcher and Contributor ID). Orcid är ett internationellt öppet register med identifierare för författare av vetenskapliga publikationer. Tanken är att registret ska göra det lättare att se vilka författare som står bakom en publikation. Varje registrerad författare får ett unikt ID-nummer och anger själv vilka publikationer som hör till

den egna produktionen. Med ett Orcid-ID ökar chanserna att alla altmetrisk data kopplas ihop med just din forskning.

– Om du bloggar om din forskning, lägg in en referens med DOI och tipsa *Altmetric.com* om att följa bloggen. De följer vissa bloggar aktivt och det kan löna sig att tipsa dem om vad de bör titta på.

– Prata om artikeln på konferenser och skaffa ett referenshanteringsprogram som läses av altmetritjänster där du kan dela artiklar, till exempel *Mendeley.com*.

Josefin Svensson

Exempel på altmetri-tjänster
 Altmetric | **ImpactStory**
 | **Plum Analytics** | **PLOS One**

ÄR TIDSKRIFTEN SERIÖS?
 Kampanjen "Think. Check. Submit." ger råd och tips:
www.thinkchecksubmit.org

Kontrollera också att tidskriften finns med i DOAJ (Directory of Open Access Journals):
www.doaj.org

Läs mer om öppen tillgång och universitetets rabatterade publiceringsavgifter på medarbetarportalen:
mp.uu.se

God forskningssed skapas i dagliga val

Stefan Eriksson är sedan februari Uppsala universitets första rektorsråd för god forsknings-sed. Utnämningen speglar att det händer mycket inom området både nationellt och internationellt som universitetsanställda måste förhålla sig till.

– Det har varit flera uppmärksammade fall av forskningsfusk på senare år och nu finns det ett starkt tryck på att något ska hända inom området. EU agerar till exempel för att ta fram gemensamma normer och Uppsala universitet behöver arbeta systematiskt med frågan, säger Stefan Eriksson, universitetslektor vid Centrum för forsknings- och bioetik.

God forsknings-sed leder lätt tankarna till oredlighet och fusk med forskningsresultat, men begreppet är bredare än så. Det handlar också till exempel om hur forskare hanterar källor eller vilka som ska stå som författare till en publikation, frågor som inte alltid har en tydlig norm.

– Många forskargrupper har konflikter varje dag som tar väldigt mycket tid och energi. Det är en hetsig och konkurrensriktad miljö där konflikterna

varken är bra för vetenskapen eller för arbetsmiljön.

Konflikter och bristande forsknings-sed kan i förlängningen också slå undan benen för allmänhetens tilltro till forskningen.

– Vi forskare måste passa oss. Om forskningen ska fortsätta att vara trovärdig måste vi vara ansvarsfulla i vårt arbetssätt för att behålla tilliten från allmänheten, menar Stefan Eriksson.

JUST NU ÄGNAR HAN mycket tid åt att träffa så många forskare som möjligt för att få höra vad de tycker och känner.

– Jag vill lyssna in vad forskarna har för behov och informera om att de kan vända sig till mig med frågor och tankar.

Under intervjun kommer Stefan Er-

”Om forskningen ska fortsätta att vara trovärdig måste vi vara ansvarsfulla i vårt arbetssätt för att behålla tilliten från allmänheten.”

Stefan Eriksson

iksson flera gånger tillbaka till att det behövs ett större fokus på goda exempel.

– Vi behöver vända blicken från de som gör fel till de som gör rätt och lyfta fram de framgångsrika forskarna som är noga med god forsknings-sed. Vi behöver också bygga upp en forskningsmiljö där god kvalitet belönas och vända oss från överdriven tävlan till ett större samarbete inom forskningen.

SAMTIDIGT SER INTE STEFAN Eriksson att han har en patentiösning på hur en forskningsmiljö med god forsknings-sed skapas.

– Det finns inga färdiga svar. Vi kan inte hitta en gordisk knut som vi kan hugga av för att få god forsknings-sed. En sed är en samling normer som växer fram och jag tror att vi måste ha det synsättet.

Han menar att det krävs att forskarna i de dagliga valen ställer sig frågan hur ett öppet samarbete och god forsknings-sed kan främjas.

– Kanske behövs det också stöd för att förklara och använda normerna i konkreta situationer. Vetenskapliga ombudsmän som hjälper forskare med hur de ska förhålla sig till normerna kan kanske vara en tänkbar väg, funderar Stefan Eriksson.

Anders Berndt

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

HALLÅ DÄR
CILLA HÄGGKVIST,
biträdande avdelningschef
vid studentavdelningen

”Forskarutbildningen är lite problematisk”

1 Vad är på gång just nu kring nya Ladok?

– Under våren är vi ute och informerar bland annat studierektorer vid forskarutbildningarna och prefekter om hur administrationen i nya Ladok kommer att se ut. Vi har fått signaler från lärosäten som redan infört systemet om att administrationen av just forskarutbildningen är lite problematisk.

2 Vad beror det på?

– Kursadministrationen för utbildning på forskarnivå hanteras på samma sätt som för utbildning på grund- och avancerad nivå, trots att utbildningen på forskarnivå ofta genomförs på andra vis och är mer flexibel. Det betyder att systemet kräver data som i vissa fall är irrelevanta eller inte finns. Det behövs en hel del extra handpåläggning för att komma runt det här, vilket har skapat frustration vid andra lärosäten. Därför gör vi nu en extra informationsinsats.

3 Hur kommer Uppsala universitet att hantera administrationen kring forskarutbildningen?

– Vi behöver hitta nya arbetssätt eftersom problemen inte kommer att vara lösta vecka 40 när nya Ladok införs hos oss. Vi genomför utbildningar för administratörerna och jobbar med schablonmodeller för att få det att fungera. Vi lyfter också självklart våra önskemål till Ladok-konsortiet.

– Det är viktigt att betona att det här inte kommer att påverka forskarutbildningen i sig, det handlar mer om att administrationen tar lite mer tid. Det är också viktigt att understryka att det finns fördelar med nya Ladok. Systemet har till exempel ett mer användarvänligt och webbaserat gränssnitt. För de institutioner som har många doktorander som gör samma saker kan också vissa moment bli enklare.

Josefin Svensson

➔ Läs mer: www.uu.se/nyaladok

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Stefan Eriksson föreläser på den universitetsövergripande kursen ”God och dålig vetenskap” som ges för doktorander.

Det krävs en hel del kunskap för att använda de nya instrumenten. Celestine Chi, forskare vid institutionen för medicinsk biokemi och mikrobiologi och Adolf Gogoll, professor i organisk kemi, jobbar deltid i labbet för att hjälpa användarna att sätta upp experimenten och tolka resultaten.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Renoverat labb ger nya möjligheter

I mitten av april invigdes NMR Uppsala på Biomedicinskt centrum. Det är en teknikplattform med fyra instrument som bland annat används för att undersöka molekylers strukturer och olika materials egenskaper.

NMR står för Nuclear Magnetic Resonance, kärnmagnetisk resonans på svenska. Det är en analysteknik som

används för att studera strukturer i allt ifrån små läkemedelsliknande molekyler till stora proteiner, dna och biomarkörer.

– Med de här instrumenten kan vi se hur atomerna sitter ihop och är ordnade. Vi kan också se hur molekyler interagerar med varandra och påverkar varandras strukturer, berättar Jan Kihlberg, professor vid institutionen för kemi – BMC.

Praktiska tillämpningar finns bland annat inom läkemedelsutveckling.

Det kraftfullaste av de fyra instrumenten är helt nytt och har en kapacitet på 600 megahertz. Tillsammans med det nyrenoverade instrumentet på 500 megahertz ger det nya möjligheter för forskningen inom området, menar Jan Kihlberg.

– Det händer enormt mycket inom teknikutvecklingen. Tillskotten av 600 och 500 megahertz-instrumenten kan jämföras med att vi går från 1800-talet till nutid. Det är ett rejält steg framåt.

Totalt sett har investeringarna i NMR-labbet gått på omkring 17 miljoner kronor, medel som kommer både från vetenskapsområdet för teknik och naturvetenskap samt från vetenskapsområdet för medicin och farmaci. Utöver detta tillkommer två deltidstjänster till Adolf Gogoll, professor i organisk kemi, och Celestine Chi, forskare vid institutionen för medicinsk biokemi och mikrobiologi. De kommer att finnas på plats för att hjälpa användarna att sätta upp experimenten och tolka resultaten.

Josefin Svensson

NMR är en analysteknik som bland annat används för att studera molekylers strukturer.

Det finns fyra NMR-spektrometrar i labbet. Instrumenten består alla av supraledande magneter som kyls ner med hjälp av flytande helium och avancerade detektorer för ett brett område av tillämpningar.

Studentkåren vill se regional samling kring psykisk ohälsa

En termin efter larmet om ökande psykisk ohälsa bland universitetets studenter är kön till Studenthälsan längre än någonsin.

– Vi har nått den punkt där det inte längre räcker med ökade resurser till psykiatri, säger Ann-Catrin Wells vid Uppsala studentkår.

Uppsalas studenter mår allt sämre fastslog Uppsala studentkår i fjolårets undersökning av studenternas psykosociala arbetsmiljö. Varannan som besvarat enkäten uppgav sig lida av stress varje vecka. Nästan var tredje vittnade om ångest.

– Många studenter är unga och har lämnat sitt hem för en osäker framtid i en ny stad. Flera saknar fast bostad och trygg ekonomi i en miljö som präglas av förväntan på att lyckas. De lever under

Ann-Catrin Wells

ständig press, och i dag har vi nått den punkt där det inte längre räcker med ökade resurser till psykiatri. Vi måste skapa en plattform där hela samhället samverkar kring studenternas psykiska hälsa, säger Ann-Catrin Wells, vice ordförande i Uppsala studentkår.

I januari bjöd studentkåren in till panelsamtal med representanter för Region Uppsala och Uppsala kommun. I diskussionen deltog även Eva Söderman från Uppsala universitets enhet för Studenthälsa.

– Studenthälsans uppdrag, som regleras i högskoleförordningen, är att i första hand arbeta förebyggande, men vi erbjuder också individuellt samtalsstöd med kort väntetid. Upplägget bygger på snabba insatser och att vi kan remittera svårare fall. Men mäktar primärvården och psykiatri inte med hamnar vi i en svår sits. Vi vill hjälpa

Eva Söderman

Allt fler studenter uppger att de mår psykiskt dåligt. Det visar både Uppsala studentkårs undersökning och en enkät som genomförts vid farmaceutiska fakulteten.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

studenterna där det behövs med samtal, men då blir det utåtriktade och förebyggande lidande. Att hitta en bra balans är en utmaning för oss, konstaterar Eva Söderman.

I STUDENTHÄLSANS LOKALER PÅ Övre Slottsgatan lyser besöksskyltarna upp taget rött. I entrén väntar flera studenter på sin tur, och Sofia Diderholm, psykolog och verksamhetsledare, nickar jakande på frågan om Studenthälsan riskerar att hamna i en negativ spiral.

– När vi tvingas avsätta allt större resurser till behandlande insatser begränsas vårt utrymme för förebyggande arbete. Därmed är risken uppenbar att än fler kommer att behöva söka sig hit, vilket innebär längre kötider och att eventuellt psykisk ohälsa hinner försvåras.

Sofia Diderholm ställer sig däremot tveksam till att nyrekryteringar är vägen

Sofia Diderholm

att gå. Hon talar hellre om att se till uppdraget och att skapa strategier för att optimera nyttan av Studenthälsans arbete.

– Vi är inte här för att avlasta primärvården. Vi ska så effektivt som möjligt ge stöd när livet som student är svårt. Vi vet vilka utmaningar vi står inför och måste hitta smarta sätt att möta dem. Kanske ska vi närma oss varje fakultet med riktade insatser, kanske ska vi utbilda frontpersonal som tar kunskap vidare. Det viktiga är att vi hinner ta ut rätt riktning i tid.

JANUARIMÖTET DÅ? Ann-Catrin Wells beskriver Uppsala kommuns och Region Uppsalas engagemang som stort och att samtal på ledningsnivå utlovades kring former för samverkan, men fyra månader senare väntar Studentkåren alltjämt på återkoppling.

– Hör vi inget så tar vi snart ny kontakt och kommer definitivt att utnyttja att det är valår. Alla kårpartier har studenternas psykiska hälsa på agendan, och oavsett hur fullmäktige ser ut i höst kommer vi att fortsätta driva frågan inför region- och kommunvalen. Nu är bollen i rullning, och så ska den förbli! **Magnus Alsne**

Farmaceutiska fakulteten kraftsamlar för studenternas välmående

Även en enkät vid farmaceutiska fakulteten visar att många studenter är stressade. Nu ska fakulteten ta fram en åtgärdsplan för hur de kan stötta studenter som mår dåligt.

– Vi behöver analysera exakt vad undersökningarna egentligen berättar, likaså vad vi ska koppla till våra utbildningar och vad som beror på samhället i stort. Samtidigt kvarstår faktum att många studenter upplever att de mår psykiskt dåligt. Alltså måste vi agera, konstaterar Emma Lundkvist, programsamordnare för receptarieprogrammet.

Det är en måndag i april och ett femtiotal personer har slutit upp i Farmaceutiska studentkårens lokaler. Fyra månader har gått sedan Uppsala studentkårs enkät kring studenternas psykosociala arbetsmiljö visade nedslående resultat för just farmaceutiska fakulteten. I dag ska fakultetens egen undersökning av studenternas upplevda stress redovisas, och resultatet bekräftar i stora drag det som tidigare framkommit.

– 55 procent av dem som besvarat vår enkät känner stress över sina studier varje dag. 26 procent anger att stressen i hög grad utgör ett problem för dem att klara sina studier. När vi analyserar orsakerna ser vi exempelvis viss diskrepans i uppfattningen av vad som är en rimlig arbetsmängd på kurserna, en iakttagelse som även bekräftar behovet av gemensamma arenor där vi tillsammans kan ta rätt ut riktning, säger Emma Lundkvist.

Rummet vittnar om bred uppslutning. Runt borden sitter studenter, lärare och studierektorer från alla ämnen, en prefekt och en prodekan. Med avstamp i undersökningen ska nya idéer kläckas och ett förslag till åtgärdsplan diskuteras och förankras.

– Att sänka kunskapskraven är inte ett alternativ. Vi ska stötta och lyfta våra studenter så att de mår bra och når rätt nivå. Att arbetet har högsta prioritet gör mig övertygad om att vi verkligen kommer att göra skillnad, säger Emma Lundkvist. **Magnus Alsne**

Studenter och stress

■ Uppsala studentkårs undersökning "Studenternas psykosociala arbetsmiljö vid Uppsala universitet" genomfördes under 2016/2017. Farmaceutiska fakultetens enkät gjordes under våren 2017 och skickades ut till samtliga 911 studenter vid

apotekar- och receptarieprogrammen. 533 svar kom in, motsvarande 59 procent.

➤ Mer information om psykisk hälsa finns bland annat på Folkhälsomyndighetens webbplats: folkhalsomyndigheten.se

Nu är det möjligt att läsa konstvetenskap via nätet hela vägen till en masterexamen. "Det är vi ensamma om inom ämnet men också inom större delen av universitetsvärlden", säger universitetslektor Henrik Widmark (till höger) som tillsammans med universitetslektor Johan Eriksson leder programmet.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Först ut med digital konstvetenskap

Hur bidrar digitaliseringen till en ny förståelse av konst och arkitektur, både historiskt och i dag? Det är fokus för ett nystartat masterprogram i digital konstvetenskap, som är helt nätbaserat och ges av konstvetenskapliga institutionen via Campus Gotland.

Masterprogrammet startades i höstas och har gjort det möjligt att läsa konstvetenskap via nätet hela vägen från grundnivå till en masterexamen.

– Det är vi ensamma om inom ämnet men också inom större delen av universitetsvärlden, säger Henrik Widmark.

Han leder programmet tillsammans med Johan Eriksson, som ser många fördelar med att programmet är nätbaserat.

– Det gör att vi når ut till studenter i hela världen och till andra rekryteringsgrupper. Det är inte bara de som kommer direkt från gymnasiet utan också personer mitt i livet som arbetar och har en annan erfarenhet som de också för med sig.

ÄVEN KURSENS INNEHÅLL HAR digitalt fokus och ger en orientering i de nya digitala metoder som används allt mer inom

konstvetenskapen, till exempel tekniska analysmetoder, 3D-rekonstruktioner, virtuella världar, Big Data och GIS (geografiska informationssystem).

– GIS-databaserna används till exempel för att titta på stadsplanering och byggande i städer, men också urban kultur. Du kan använda dem för att studera arkitektur och för att förstå rumsligheter på olika nivåer, säger Henrik Widmark.

Ett annat viktigt område är 3D-rekonstruktioner. Det blir allt vanligare att större museer bygger upp en digital utställning, med högupplösta bilder av konstverken, vid sidan av den fysiska utställningen.

INOM FORSKNINGEN ARBETAR MAN också med att hänga tavlor digitalt, berättar Johan Eriksson.

– Vi har länkat ett forskningsprojekt till utbildningen, där vi rekonstruerar gamla tavelhängningar från 1700- och 1800-talet. Det är svårt att göra "in real life" men går att göra digitalt, så vi rekonstruerar rum och hänger målningar efter inventarieförteckningar. Vi ger studenterna en inblick i hur man kan arbeta med det digitala för att få en djupare

förståelse av tankarna bakom konsten.

Under andra året ska studenterna få arbeta mer konkret inom ett projekt, så att de får tillämpa sina nya kunskaper.

– Vi har två spår. Det ena är renässansstudier, eller tidigmodern kulturhistoria, och det andra är urbanstudier. Så vi har en bredd, där man kan välja antingen det äldre eller det mer samtida, säger Johan Eriksson.

– De kan förstås välja något helt annat också, tillägger Henrik Widmark. Huvudsaken är att de kommer ut med en förståelse för alla de nya metoder och instrument som finns inom området.

MASTERPROGRAMMET ÄR FÖRST i Sverige med inriktning på digital konstvetenskap, som är ett växande fält i världen. Programmet har byggts upp i samarbete med flera universitet och institut, bland annat Getty Research Institute i Los Angeles, de amerikanska universiteten UCLA och MIT samt Tokyo Tech i Japan.

– Det händer väldigt mycket internationellt och kanske framför allt i USA. Det vi kallar digital konstvetenskap i dag är morgondagens konstvetenskap, säger Johan Eriksson.

Annica Hulth

Satsningar på efterfrågade utbildningar

■ I budgetpropositionen för 2018 ökade universitetets ram med 17 miljoner för utbildning på grund- och avancerad nivå och med 27 miljoner för forskning och utbildning på forskarnivå. Det möjliggör bland annat satsningar på utbildningar i industriell ekonomi, digital humaniora, rysslandsstudier samt medicinsk avbildning.

– Vi gör en rad strategiska och viktiga framtidssatsningar på nya utbildningar som är efterfrågade av både studenter och arbetsmarknad. Inom forskningen satsar vi bland annat på arbetslivsforskning, säger rektor Eva Åkesson.

Nytt pedagogiskt program

■ Sedan den 24 april finns universitetets nya pedagogiska program på plats. Det ersätter det tidigare programmet från 2008 och innehåller universitetets visioner för den pedagogiska verksamheten.

– Målen ger tillsammans förutsättningar för hur universitetet och dess lärare skapar möjligheter för god utbildning, hur studenter medverkar till och tar vara på dessa möjligheter samt hur lärarnas kompetens utvecklas och premieras, säger Jöran Rehn, biträdande chef vid avdelningen för kvalitetsutveckling.

Mål och strategier ses över

■ I samband med konsistoriets möte i april fick rektor Eva Åkesson uppdraget att genomföra en revidering av Uppsala universitets mål och strategier där övriga centrala måldokument ska integreras. Det nya mål- och strategidokumentet ska fastställas av konsistoriet i december 2019.

Kurslitteratur digitaliseras

■ Den 1 juli startar universitetsbiblioteket ett projekt för digitalisering av kursböcker och referensmaterial med upphovsrättsskydd vid Dag Hammarskjöld och juridiska biblioteket. Syftet är att öka tillgängligheten av material som inte längre nytrycks. Har du tillgång till kursmaterial eller referenslitteratur som är svårt att få tag på och som eventuellt skulle kunna digitaliseras? Hör i så fall av dig till biblioteket.

GÄSTPROFESSOR I NYTT LAND

Att vara gästprofessor kan vara givande på olika sätt. För Harry Khamis blev det ett återseende av två tidigare doktorander som han handlett. För Katherine Hayles är det en möjlighet att bygga upp ett nytt forskarnätverk i Europa. Universen har pratat med två nya gästprofessorer vid Uppsala universitet.

HUR ÄR DET Egentligen att komma som ny professor till Uppsala universitet? För Harry Khamis var det lätt att komma till rätta. Han har gästforskats vid statistiska institutionen tidigare, 1999–2000, under en tjänstledighet från Wright University i Dayton, Ohio.

Under den perioden hann han med att undervisa och handledde också två doktorander, eftersom institutionen var underbemannad.

– Dessa två tidigare doktorander finns kvar på institutionen än i dag och en av dem är prefekt. Det är därför jag är här nu, säger Harry Khamis.

”En skillnad mellan USA och Sverige är att i USA är normen att lyfta fram sig själv. Svenska forskare är mer blygsamma och inriktade på samarbete.”

Katherine Hayles

Han gick i pension år 2015 och två år senare tackade han ja till erbjudandet om att bli gästprofessor i Uppsala. Här finns, förutom forskning och undervisning, också möjlighet att dansa svensk folkdans.

I BÖRJAN AV 2017 startades ett program för gästprofessorer vid Uppsala universitet. De anställs ofta på 20 procent, så det är få av dem som flyttar till Uppsala på heltid. Katherine Hayles, som är professor vid Duke University i North Carolina, USA, har lagt upp det så att hon bor i Uppsala åtta eller nio veckor om året. Första perioden var i mars och i början av maj återvände hon för att hålla ett symposium.

Intervjun med Universen skedde via Skype, ett viktigt verktyg för Katherine Hayles som arbetar i två olika världsdelar.

Vad ska du göra i Uppsala?

– Jag har bara börjat, men har en idé om att bygga ett internationellt nätverk för forskare i Uppsala, England och resten av Europa. Jag vill starta ett forsk-

ningsinitiativ och söka medel inom området “environmental humanities”, så kallad grön humaniora.

Katherine Hayles blev gästprofessor efter en inbjudan från Danuta Fjellestad, professor vid engelska institutionen, och såg det som en möjlighet att bredda sitt nätverk.

– Det är alltid intressant att träffa forskare och lärare vid andra universitet. Det finns många skillnader, men också likheter. En skillnad mellan USA och Sverige är att i USA är normen att lyfta fram sig själv. Svenska forskare är mer blygsamma och inriktade på samarbete.

När hon kom till Uppsala universitet hade hon bilden av ett framstående europeiskt universitet och var bekant med vad som pågår här efter ett par tidigare besök.

– Jag tycker att det var lätt att komma hit, universitetet hade hyrt en trevlig lägenhet så boendet löste sig fint. Jag fick möjlighet att intervjuva några forskare, vilket kommer att ge mig tillräckligt med material för att bygga ett nätverk med hjälp av Skype och e-post.

Harry Khamis började bygga upp ett nätverk i Uppsala redan 1997 när han kom hit första gången på en tre månaders sabbatstermin. Att han valde just Uppsala universitet berodde på att en forskningsartikel fångat hans intresse, men också på hans stora intresse för svensk folkdans, särskilt polska.

Två år efter första besöket i Uppsala fick han frågan om han ville återvända och bygga upp ett forskningsprogram i biostatistik under två år.

– Det ville jag förstås och bad om tjänstledigt igen. Det var en underbar tid. Mycket arbete, för jag undervisade och handledde doktorander, men det var väldigt trevligt.

NÄR JAG FRÅGAR OM det är stor skillnad mellan att jobba vid Uppsala universitet och hans hemuniversitet, får han fundera en stund.

– Det finns inga avgörande skillnader, men en skillnad är flexibiliteten. I USA, åtminstone vid mitt universitet, har du en klass och ett schema och studenterna har inget inflytande. Här verkar det vara lite mer flexibelt, vilket jag tycker är trevligt.

Han räknar upp några andra små skillnader.

– Här på institutionen finns en kaffemaskin, där kaffet inte kostar någonting. Det finns en elcykel att låna och möjlighet att få massage en gång i månaden till reducerat pris. Något sådant finns inte vid mitt universitet i USA, vilket kan ha att göra med att Sverige har mycket högre skatter.

Annica Hulth

Internationalisering på hemmaplan

■ Gästprofessorsprogrammet vid Uppsala universitet startade 2017, då konsistoriet avsatte 10 miljoner kronor i verksamhetsplanen för 2017 för att stärka rekrytering av gästprofessorer vid Uppsala universitet. Om en gästprofessor anställs inom programmet, finansieras 50 procent av kostnaden med universitetsgemensamma medel. Hittills har det fattats beslut om att anställa sex kvinnor och nio män och det kommer löpande nya beslut, då programmet fortsätter under 2018

och 2019. Syftet är att knyta fler framstående forskare till universitetet och målet är att dubbla antalet gästprofessorer, som hittills har varit 30–40 per år.

■ International Faculty and Staff Services vid HR-avdelningen ger stöd och information till internationella forskare, lärare, doktorander och administrativ personal.

■ I första hand är det institutionen som hjälper till med praktiska frågor vid ankomsten till Uppsala.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Harry Khamis är gästprofessor vid statistiska institutionen.

Katherine Hayles, gästprofessor vid engelska institutionen, vill starta ett forskningsinitiativ inom grön humaniora.

Universitetslektor Inger Persson och Lisbeth Hansson, universitetslektor och prefekt, hade Harry Khamis som handledare under en av hans tidigare vistelser vid universitetet. "Det är därför jag är här nu", säger Harry Khamis.

Det nybyggda "ancient dna"-labbet är specialutrustat för att forskarna ska kunna jobba med nedbrutet dna.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Satsning på människans evolution

Sedan början av februari är universitetets forskning om människans evolution samlad i ett nytt forskningsprogram. Syftet är att stärka forskningsmiljön för att göra det möjligt att ta sig an större och svårare frågeställningar.

– Det blir en tydlig skillnad när forskargrupper med olika styrkor, men med ett gemensamt mål, blir samlade under ett paraply, säger Mattias Jakobsson, professor i organismbiologi och programansvarig.

Förhoppningen är att formaliseringen i ett forskningsprogram ska göra det lättare att expandera och rekrytera personal. Det borgar också för en ökad stabi-

litet och ett mer långsiktigt perspektiv.

– Vi kopplar ihop programmet med en doktorandutbildning. Det gör att vi kan identifiera det här som ett ämne och skapa en miljö för kreativt tänkande där det finns olika typer av kompetenser.

ATT FÅ TILL STÅND det nya programmet har varit en lång process som påbörjades för flera år sedan.

– Nya program inrättas ju väldigt sällan. Visst hade det varit bra om det gått lite snabbare, men jag förstår samtidigt att det måste vara en process där många är involverade för att se till att det här är rätt väg att gå, säger Mattias Jakobsson.

Forskningsområdet kring människans evolution har funnits länge vid universi-

tetet. Det har vuxit sig allt starkare och varit väldigt framgångsrikt under senare år med flera stora publikationer och en omsättning på mellan 15 och 20 miljoner kronor. I dag är de omkring 30 forskare som jobbar mot målet att bättre förstå människans förhistoria och evolution.

– Det kan man göra på olika vis, till exempel genom att titta på ben som osteologer gör. Men det som har hänt under de senaste åren, och som inneburit en dramatisk skillnad för ämnesområdet, är att vi kan få ut massor av dna från människor som levde för många tusen år sedan. Det ger oss en helt ny möjlighet att undersöka människans evolution och förhistoria med ett nytt angreppssätt, förklarar Mattias Jakobsson.

En del av forskningen har framför allt ett fokus på förhistoriskt dna med starka tvärvetenskapliga kopplingar till andra forskningsprogram vid universitetet, till exempel arkeologi.

– Kärnan är genetiken, men här finns också ingenjörer som har läst datavetenskap, bioinformatiker, arkeologer och osteologer.

EN VIKTIG DEL I ARBETET är det nya laboratoriet som invigdes i mars förra året. Det är specialutrustat för att forskarna ska kunna jobba med nedbrutet dna.

– Ena halvan av labbet är vårt forskningslab. När vi byggde det fick vi veta att SciLifeLab ville satsa på en så kallad

Mattias Jakobsson är ansvarig för det nystartade programmet "Människans evolution" vid institutionen för organismbiologi.

"ancient dna"-facilitet, så då byggde vi in den delen i labbet.

Just nu rekryteras personal och tanken är att faciliteten ska kunna användas av forskare inom olika områden.

– De kommer att kunna dra väldigt mycket nytta av vår forskningsverksamhet eftersom vi kan metoderna, men i ett lite längre perspektiv ska det här bli en forskarservice för alla som jobbar med nedbrutet dna, säger Mattias Jakobsson.

Josefin Svensson

FOTO: MATTON

Datorspelare ungdomar har inte färre vänner

■ Ungdomar som spelar dataspel har inte färre vänner i skolan än sina icke datorspelare skolkompisar. Det visar två studier från Uppsala universitet.

– Resultaten är både förvånande och förväntade, vi trodde nog att det skulle visa sig att spelare blir vänner med varandra. Däremot var vi mindre säkra på om spelare skulle vara mindre sociala, eller alltså ha färre vänner i skolan. Den tidigare forskningen är begränsad här, säger Lina Eklund, biträdande universitetslektor vid institutionen för informatik och media.

FOTO: ERIK JACOBSSON

Slemmasken finns bland annat på den svenska västkusten.

Nyupptäckta nervgifter i världens längsta mask

■ Världens längsta djur, slemmasken långsnöre, producerar nervgifter som kan döda både krabbor och kackerlackor. Det visar en ny studie som publicerats i "Scientific Reports." Gifterna skulle kunna användas i till exempel insektsbekämpningsmedel inom jordbruket.

– Det här peptidtoxinet är det giftigaste ämnet som någon har hittat i den svenska djurvärlden och att det dessutom kan vara användbart är extra spännande, säger Ulf Göransson, professor vid institutionen för läkemedelskemi, som har lett studien med forskare vid Uppsala universitet, Linnéuniversitetet och SLU.

Ett ERC-bidrag till Uppsala universitet

■ Europeiska forskningsrådet (ERC) har fördelat totalt 653 miljoner euro i bidrag inom utlysningen av 2017 års "ERC Advanced Grants". Uppsala universitet får ett bidrag inom livsvetenskap som går till Carl-Henrik Heldin, professor vid institutionen för medicinsk biokemi och mikrobiologi.

Första öppna systemet som varnar för konflikter

Med några enkla klick kan analysverktyget Views ta fram en prognos över var i världen väpnade konflikter kan inträffa. En första version av systemet som riktar in sig på den afrikanska kontinenten lanseras i början av juni.

– I ett första skede riktar vi in oss på Afrika. Analyserna spänner över de kommande 36 månaderna och presenteras bland annat i form av kartor där konfliktområdena markeras med olika färger. Röd signalerar hög risk för konflikt medan lila visar på låg risk, berättar Håvard Hegre, Dag Hammarskjöld-professor vid institutionen för freds- och konfliktforskning som leder projektet.

Systemet är baserat på data som finns i Uppsala universitets konfliktdatabas, UCDDP, där information om konflikter samlas in löpande. Informationen kompletteras sedan med data över bland annat terrängförhållanden och demografi.

– Konflikter uppstår ju där det finns människor, och den viktigaste indikatorn för att spå var framtida konflikter kommer att inträffa är hur läget ser ut just nu, säger Håvard Hegre.

Verktyget är under uppbyggnad och ska kompletteras med ytterligare källor, som till exempel data om fredsbe-

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Håvard Hegre leder arbetet med analysverktyget Views (a political violence early-warning system).

varande insatser, presidentval och militärkupper. Analyserna uppdateras varje månad och kommer att följas upp för att se hur väl prognoserna speglar verkligheten. All information som används till analyserna är också fritt tillgänglig för alla att ta del av.

– Principen att ha full transparens är väldigt viktig för oss. Det finns redan i dag analysverktyg som är baserade på underrättelseinformation och som an-

vänds av till exempel FN. Vi har valt att maximera transparensen och bara använda öppna data för att se hur långt det kan ta oss. Det betyder att vi kanske inte gör det absolut bästa varnings-systemet, men det kommer att vara det mest öppna. Det blir vårt bidrag, säger Håvard Hegre.

Josefin Svensson

↳ Läs mer om projektet: www.pcr.uu.se/research/views

4 FRÅGOR TILL CAMILLA ANDERSSON,

röntgensjuksköterska vid Akademiska sjukhuset som i februari blev den första inom sin profession på tre decennier att disputerat vid Uppsala universitet.

"Att forska är det roligaste jag har gjort"

1 Varför valde du att börja forska?

– Det var helt mitt eget initiativ. I vårt arbete är PET/CT-röntgen en bra metod vid onkologiska undersökningar, men som också ställer krav på patienten att förstå och följa instruktioner. Tyvärr händer det att personer kommer hit oförberedda, vilket kan leda till uppskjutna undersökningar och försenade behandlingsstarter. Därför ville jag skapa en grund för bättre patientupplevelser och lyckades hitta finansiering och handledare.

2 Vad kan få fler av dina kollegor att välja forskningen?

– I dag saknas framför allt en

kultur bland oss röntgensjuksköterskor att börja forska, vilket är en förlust då vårt patientnära perspektiv sällan får utrymme i vetenskapliga studier. Situationen är inte unik, i hela Sverige är det bara arton i mitt yrke som disputerat före mig, och förmodligen måste vi som redan gjort resan bidra genom att berätta att den är görbar.

3 Var fann du stöd och guidning att ta dig i mål?

– Jag fick av förklarliga skäl leta utanför min egen profession och hittade med tiden flera personer som kom att bidra med ovärderliga insatser. Det var strapatsrika år, men jag upplever att mitt arbete väckt viss uppmärk-

FOTO: JOSEFIN SVENSSON

Camilla Andersson, röntgensjuksköterska och universitetsadjunkt vid institutionen för kirurgiska vetenskaper.

samhet, så förhoppningsvis är vi kanske snart flera kollegor som delar intresset för forskning.

4 Planerar du att forska vidare?

– Absolut, jag har redan fått klartecken för en studie av patienter med neuroendokrina tumörer och deras hälsorelaterade livskvalitet. Längre fram hoppas jag gå vidare med de slutsatser jag drar i min avhandling. Att forska är det roligaste jag har gjort på arbetstid!

Magnus Alsne

REPORTAGE

Hur påverkas vi av att vistas nära naturen och återhämtar vi oss lättare i gröna miljöer? Det är något som Freddie Lymeus undersöker i sitt avhandlingsarbete där Botaniska trädgården spelar en avgörande roll.

TEXT: JOSEFIN SVENSSON FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Bättre återhämtning i gröna miljöer

MINDFULNESSTRÄNING

Att bli medveten om sina sinnesintryck och upplevelser i relation till miljön är grunden i mindfulness-träningen i Tropiska växthuset. Deltagarna sitter inte bara stilla under övningarna utan rör sig i rummet och tar in dofter och ljud. Från vänster Bobby Haddad, student vid masterprogrammet i psykologi, Caroline Persson, student vid pol mag-programmet och Susanna Fichter, student vid kandidatprogrammet i beteendevetenskap.

A

TT KOMMA IN I Tropiska växthuset från de kyliga vårvindarna utanför medför nästan automatiskt att man släpper ner axlarna några centimeter och slappnar av. Temperaturen ligger kring 25 grader med en luftfuktighet nära 80 procent. Det doftar från jord och gröna blad och med jämna mellanrum släpper ventilerna i taket ifrån sig puffar av vattenånga.

Det är bara ett stenkast från Blåsenhus till Botaniska trädgården och det här är något som Freddie Lymeus, legitimerad psykolog och doktorand vid institutionen för psykologi, tagit fasta på i sin forskning. Han undersöker bland annat effekten av avslappning och meditation i gröna miljöer och använder Tropiska växthuset i sina studier. Hans arbete är en del av ett större projekt i samarbete med Botaniska trädgården och Institutet för bostads- och urbanforskning.

– En stark drivkraft för många att ägna sig åt meditation är att man vill träna sig till att bli bättre på att koncentrera sig och hantera hög stress. Men det är ganska ansträngande att lära sig meditera på konventionellt vis och många har svårt att klara av det, säger Freddie Lymeus.

Han har därför utvecklat en form av introduktion till meditationsträning där meditationen bygger på upplevelser i miljön.

– Deltagarna har fått träna på att vara i kontakt med sina sinnesintryck och utforska upplevelser i relation till miljön, i stället för att sitta stilla och fokusera på hur tankarna kommer och går. Vi försöker bygga upp ett meditativt tillstånd mer ansträngningslöst genom att ta vara på den stimulans som miljön erbjuder, och det verkar fungera ganska bra.

Metoden ska vara ett sätt att träna upp sin förmåga till återhämtning.

– Vi kallar det för ”restoration skills training”, ett sätt att bli bättre på att vila, säger han.

Deltagarna i studien är studenter som har problem med stress och koncentration i vardagen. Ett hundratal studenter har deltagit, där hälften har jobbat med mindfulness- och meditationsträning som har genomförts inomhus på Blåsenhus.

– Resultaten visar ganska tydligt att det är lättare att börja meditera med vår metod, i alla fall om man är student med stress- och koncentrationsproblem, säger Freddie Lymeus.

Deltagarna har bland annat gjort koncentrationstest före och efter meditationsövningarna och testresultaten har förbättrats mer och mer under kursens gång.

– Vi kan se att de som genomför den vanliga meditationen verkar anstränga sig mer. Det är inte nödvändigtvis något negativt, men alla är kanske inte beredda att lägga ned så mycket energi för att få resultat först på sikt. Där hoppas vi att vår metod kan göra det enklare att komma igång.

IDEN ANDRA DELSTUDIEN som ingår i projektet har Freddie Lymeus undersökt hur studenter vid Blåsenhus kan ha nytta av trädgården som en plats för återhämtning mellan föreläsningar och lektioner.

Susanna Fichter har haft nytta av mindfulness- och meditationsträningen. "Det var alldeles fantastiskt. Det var rogivande och att vara i växthus gav en extra kick".

Resultaten från Freddie Lymeus forskning om återhämtning i gröna miljöer publicerades i den vetenskapliga tidskriften "Consciousness and Cognition" i mars 2018.

Grönt kulturarv

■ I Uppsala linneanska trädgårdar ingår Botaniska trädgården, Linnéträdgården och Linnés Hammarby.

■ Linnéträdgården och Botaniska trädgården är tillsammans Sveriges äldsta botaniska trädgård. Linnés Hammarby söder om Uppsala är Carl von Linnés sommarbostad.

■ I trädgårdarnas uppdrag ingår att presentera ett välskött och tydligt uppmärkt växtmaterial som är dokumenterat i en globalt tillgänglig databas. På Linnés Hammarby och i Linnéträdgården ska växtsamlingarnas sammansättning spegla att de är en del av ett historiskt kulturarv. I Botaniska trädgården ska det framför allt odlas växter från naturliga populationer, användbara för undervisning vid universitetets kurser och för aktiviteter riktade mot förskola och skola.

– Vi har tittat på vad som händer när de går ut i Tropiska växthuset jämfört med om de stannar i uppehållsutrymmena inne på Blåsenhus. Här verkar det som att växthusmiljön hjälper dem att återhämta sig bättre.

Även om effekten är lite svårångad och kan vara sammanblandad med andra faktorer ser det ut som att kvaliteten på vilan blir bättre i gröna miljöer.

TERRY HARTIG, PROFESSOR i miljöpsykologi, har forskat om naturen som en plats för återhämtning sedan mitten av 1980-talet. Han startade upp samarbetet tillsammans med trädgårdsdirektör Mats Block och Per Lindberg, professor vid institutionen för psykologi.

– Det blev aktuellt när institutionen för psykologi flyttade från kvarteret Munken i centrala Uppsala till Blåsenhus år 2010. Vi insåg att här finns det möjligheter, både för studenter som ska skriva uppsatser och för forskning.

Samarbetet har hittills, förutom Freddie Lymeus avhandlingsarbete, resulterat i elva masteruppsatser. – Det här är ett sätt att ta tillvara möjligheten till forskning i trädgårdarna, nu när nästan all botanisk forskning har flyttat in i labbet, menar han.

Just nu finns planer på att utöka projektet med en

Bobby Haddad har fortsatt att meditera efter kursens slut. "Jag tog särskilt till mig det här med vardaglig mindfulness och har mediterat ganska mycket. Man blir lätt överväldigad av stress och då är det bra att kunna ta till meditation.

FOTO: DAVID NAYLOR

Terry Hartig har forskat om naturen som en plats för återhämtning sedan mitten av 1980-talet. Han startade upp samarbetet med Botaniska trädgården tillsammans med trädgårdsdirektör Mats Block och Per Lindberg, professor vid institutionen för psykologi.

folkhälsolinje där trädgårdarna ska användas för att studera hur de bidrar till förbättrad hälsa för besökarna. Ett annat projekt han hoppas ska bli verklighet handlar om utbildning i hållbarhet.

– Det är ett samarbete med Leif Östman, professor vid institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, som är inriktat på hur man kan ta vara på tillfället att utbilda trädgårdarnas besökare i hållbar utveckling.

Terry Hartig vill också lyfta trädgårdarnas strategiska betydelse för universitetet och skulle gärna se en mer långsiktig finansiering med mer resurser direkt från universitetet.

– Vi har kunskap, den här unika sammansättningen av byggnader med trädgårdarna och parker i närheten, och vi hoppas få till en samordning av resurser inom universitetet så att arbetet kan rulla på.

I TROPISKA VÄXTHUSET HAR ett stilla regn börjat strila i regnskogsdelen. Att växthuset är en lämplig plats för att träna på att ta in miljön med alla sinnen blir tydligt.

– När man mediterar här får upplevelsen en stark koppling till miljön som man förhoppningsvis kan ta med sig till andra naturmiljöer, säger Freddie Lymeus. ■

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

HALLÅ DÄR
CECILIA NILSSON,
 samverkansledare vid UU Innovation
 och ansvarig för programmet
 Verifiering för samverkan (VFS).

Pengar att söka för utveckling av samarbeten

**1 Du jobbar med programmet
 Verifiering för samverkan (VFS),
 vad är det?**

– Det är en enkel finansieringsform som syftar till att få igång samarbeten mellan Uppsala universitet och externa organisationer. VFS är ett led i universitetets arbete med att stimulera god och hållbar samverkan och kompletterar det stöd som vi på UU Innovation i övrigt ger för detta, som exempelvis rådgivning, matchmaking och avtalsstöd.

2 Vem kan söka?

– Forskare inom alla områden kan söka VFS-medel för att testa en idé i samarbete med en extern part. Det är viktigt att det finns ett ömsesidigt intresse och nytta av samarbetet. Externa parter kan vara företag, offentliga eller idéburna organisationer men inte andra universitet.

3 Varför ska man söka?

– VFS-medel är särskilt bra när parterna har identifierat en frågeställning som de delar ett intresse för men av olika anledningar har svårt att komma vidare med. Här fungerar medlen som smörjmedel för att komma över tröskeln. Erfarenheterna har visat att verifiering i ett tidigt skede, av såväl idén som själva samarbetskonstellationen, gör det lättare att på sikt attrahera extern finansiering för fortsatt samarbete.

4 Hur söker man?

– Börja med att ta kontakt med en samverkansledare på UU Innovation för att säkerställa att ditt projekt uppfyller kriterierna. Vi ger dessutom råd och stöd för att din ansökan ska bli så bra som möjligt. Ansökningarna granskas sedan av representanter från vetenskapsområdena och beslut om finansiering tas av universitetsledningen på rekommendation av samverkansrådet.

5 Hur mycket pengar kan man få?

– Maxbelopp att söka är 300 000 kronor. Medlen går till forskarens kostnader i samarbetsprojektet och betalas ut till institutionen.

Sara Gredemark

👉 **Vill du veta mer? Kontakta:**
 cecilia.nilsson@uinnovation.uu.se
 Mer information finns på:
 www.uinnovation.uu.se

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Just nu jobbar flera arbetsgrupper med hur man kan skapa forskningsmiljöer i skolorna i Uppsala. Att ta fram modeller för hur samverkan mellan lärosäten och huvudmän inom skolan skulle kunna gå till är målet i regeringsuppdraget om praktisk forskning i skolan.

Forskning i skolan

ULF-UPPDRAGET I NY FAS

Regeringsuppdraget om praktisk forskning i skolan gick in i en ny fas när rektor i slutet av mars beslutade om organisation och beslutsstruktur för Uppsala-nodens del av projektet.

Att utveckla ett antal modeller för samverkan mellan akademi och huvudmän inom skolväsendet kring praktisk forskning är målet för regeringsuppdraget som inleddes i mars förra året. Tanken är att forskningen ska bidra till en starkt vetenskaplig grund i skolan och inom lärar- och förskollärautbildningarna.

Elisabet Nihlfors

– Det här är en försöksverksamhet där vi ska ta fram olika modeller för hur man kan koppla ihop praktik, lärarutbildning och forskning. Idén har funnits länge inom sektorn och det här projektet, som resulterade i regeringsuppdraget, initierades av Uppsala universitet, berättar Elisabet Nihlfors, professor vid institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier.

– Det handlar till exempel om hur lä-

rare, och inte minst disputerade lärare, skulle kunna arbeta i skolan, men samtidigt vara med och bygga upp forskningen vid ett lärosäte. Just nu finns det ingen struktur för den här typen av samarbeten, förklarar hon.

UPPDRAGET DELAS MELLAN UPPSALA universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet. Varje universitet jobbar i sin tur med olika lärosäten som initierar samarbeten med huvudmän i respektive region. I Uppsala-

ULF-uppdraget

■ Uppdraget om försöksverksamhet med praktisk forskning går under akronymen ULF, som står för utbildning, lärande, forskning. Den ska föra tankarna till ALF-avtalet som länge funnits mellan staten och vissa landsting om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvård.

■ Uppdraget avser perioden 2017–2021 och ska slutredovisas senast den 1 mars 2022.

noden ingår nio lärosäten som jobbar nära varandra i en gemensam styrgrupp.

– Varje lärosäte tar sedan kontakt med de huvudmän de vill jobba vidare med. Vi har valt att samarbeta med tre huvudmän; Uppsala kommun, Enköpings kommun och Academedia.

Nu när organisationen är satt är förhoppningen att avtalen med huvudmännen ska vara på plats inom kort så att det konkreta arbetet med att ta fram modellförslag kan ta fart.

UNIVERSITETETS ARBETE DRIVS till stor del inom Forum för samverkan vid fakulteten för utbildningsvetenskaper. Just nu jobbar flera arbetsgrupper med hur man kan skapa forskningsmiljöer i skolorna i Uppsala kommun och det planeras bland annat för en första AIMday i höst för att identifiera framtida forskningsprojekt.

– Vi behöver fundera kring vad det behöver forskas om i skolan och hur man får utrymme för det. Hur går man från det systematiska kvalitetsarbetet till forskning? Och hur får man till en organisation som också kan ta vara på resultatet av forskningen?

De största utmaningarna i projektet handlar om organisation och dimensionering, menar Elisabet Nihlfors.

– Vi vill ju ha med lärarna, men deras arbetstid är till stor del uppbunden av undervisning. Därför måste man skapa möjligheter för forskning och utveckling i organisationen. Sedan handlar det också om vår dimensionering. Vi måste kunna möta huvudmännens behov av samarbete. Det är mycket att fundera kring och bygga vidare på. Det är ett otroligt roligt och jobbigt arbete.

Josefin Svensson

👉 Läs mer: www.utbildningsvetenskap.uu.se/ulfavtal

TILL SIST

NAMN SOM NÄMNS

■ **Göran Alderborn**, professor vid institutionen för farmaci, **Margaretha Fahlgren**, professor vid litteraturvetenskapliga institutionen och Centrum för genusvetenskap och **Michael Thuné**, professor vid institutionen för informationsteknologi, tilldelas Gustaf Adolfsmedaljen i guld.

■ **Marianne Andersson**, chefsjurist vid UU Innovation, **Björn Gembert**, biträdande chef för kansliet för teknik och naturvetenskap, **Ingrid Henriksson**, avdelningsdirektör och **Lars Jonsson**, vd för Uppsala universitet Holding, tilldelas Gustaf Adolfsmedaljen i silver.

■ **Lynn Kamerlin**, professor vid institutionen för cell- och molekylärbioologi, får The Svedberg-priset 2018 för sina innovativa studier av enzymreaktioner.

■ **Hedvig Mårdh**, forskare vid konstvetenskapliga institutionen, får Vitterhetsakademiens pris för välförtjänt vetenskapligt arbete för sin avhandling "A Century of Swedish Gustavian Style. Art History, Cultural Heritage and Neoclassical Revivals from the 1890s to the 1990s".

■ **Lena Ekberg**, gästprofessor vid institutionen för nordiska språk, får Erik Wellanders pris 2018 för betydelsefullt och mångsidigt vetenskapligt arbete.

PÅ GÅNG

1/6. Doktorspromotion

3/9. Hössterminen startar

24/9. Deltävling i Forskar Grand Prix

Tävla om bästa forskningspresentationen. På fyra minuter ska du berätta om din forskning så inspirerande och pedagogiskt som möjligt. Vinnaren utses av publiken och en jury. Finalen genomförs i Stockholm. Anmälan: Beskriv vad du vill berätta om din forskning med högst 100 ord. Skicka anmälan till: gunilla.sth@uadm.uu.se senast den 8/6.

👉 Läs mer: forskargrandprix.se

24/10. Tea-dagen

Tea-dagen är en årlig inspirations- och mötesdag för teknisk och administrativ personal vid Uppsala universitet. Den hålls i år i aulan på Polacksbacken. Håll utkik efter program på medarbetarportalen. Anmälan öppnas i september.

Universitetet i Almedalen

■ I år är det inte bara 50-årsjubileum för Almedalsveckan (1-8 juli), det är också fem år sedan Uppsala universitet och Högskolan på Gotland gick samman. Det ska firas under Almedalsveckan, bland annat med en helt ny programpunkt.

– Under måndag till onsdag, innan Almedalstalen, ska forskare från statsvetenskapliga institutionen respektive nationalekonomiska institutionen kommentera och diskutera demokratifrågor, berättar **Siv Ohlsson**, projektledare vid kommunikationsavdelningen.

Totalt planeras närmare 50 seminarier i Uppsala universitets regi under veckan. Under Östersjödagarna den 4-5 juli behandlas frågor om hållbar utveckling och naturskydd. Det är ett samarbete som universitetet är värd för inom Almedalsveckans ram. I "Morgonsoffan" frågar statsvetaren **Stig-Björn Ljunggren** ut forskare varje dag, måndag till fredag.

– På tisdagskvällen anordnas också ett gemensamt universitetsmingel. Alla universitetsanställda på plats i Almedalen är välkomna, men anmälan krävs, säger **Siv Ohlsson**.

👉 Läs mer på medarbetarportalen.

Lika villkorspriset till Michael Thuné

Michael Thuné, professor i teknisk databehandling vid institutionen för informationsteknologi, tilldelas 2017 års lika villkorspris.

Michael Thuné

Han får priset för ett mer än kvartssekel långt framgångsrikt arbete för jämställdhet och lika villkor. Enligt prismotiveringen har Michael Thuné konsekvent, målmedvetet och uthålligt verkat för lika villkor och jämställdhet i undervisning och forskning och i sina lednings- och förtroendeuppdrag inom institution och fakultet samt på universitetsgemensam nivå. Rådet för lika villkor

vill särskilt uppmärksamma hans prefektskap som skapat förutsättningar och möjligheter för ett aktivt jämställdhets- och likavillkorsarbete på institutionen. Priset delades ut i samband med lika villkorsdagen den 13 mars.

– Det känns väldigt bra och roligt att få det här priset. Jag har ju hållit på med jämställdhet i olika roller sedan 1990 och tycker att det är en av de viktigaste frågorna, säger Michael Thuné.

Han var rektorsråd för lika villkor mellan åren 2003 och 2008 och är prefekt vid institutionen för informationsteknologi.

– I rollen som rektorsråd försökte jag driva jämställdhetsfrågorna och betydelsen av lika arbetsförhållanden, arbetsvillkor och studievillkor oberoende av kön. Det är en kvalitetsfråga för verksamheten och det finns många instrument man kan använda för att främja jämställdhet, menar han.

– Tydliga rutiner för att nominera kandidater av båda könen och samma möjligheter till inflytande är några exempel. **Josefin Svensson**

Arkeologen **Sune Lindquist** med studenter i samband med utgrävningen vid Valsgårde 1933.

Utställning med fokus på lagarbete

■ **Gustavianums** nya tillfälliga utställning visar fotografier tagna vid arkeologiska utgrävningar i Grekland och Norduppland under 1900-talet. Utgrävningar som har haft stor betydelse för nutida arkeologi.

I **Gustavianums** fotoarkiv finns det cirka 150 000 bilder, från 1920-talet och framåt. **Cecilia Ödman** och **Ludmila Werkström** har till **Gustavianums** tillfälliga utställning, som pågår till den 29 december, valt ut ett antal bilder med fokus på arkeologi.

– Vi koncentrerar oss på arbetet med utgrävningarna. Arkeologiska fynd har vi i de permanenta utställningarna, men här visar vi på lagarbete som krävs för att hitta och datera fynd, säger **Cecilia Ödman**, förste antikvarie vid **Gustavianum**.

– Båda grävningarna har haft stor betydelse för arkeologin och har påverkat tanke- sättet för oss arkeologer, säger **Ludmila Werkström**, arkeolog och antikvarie vid **Gustavianum**.

Birgitta Sinder Wilén

DU SOM LÄSER UNIVERSEN – MEN INTE ÄR ANSTÄLLD VID UNIVERSITETET

Se hit! Vi ser över våra prenumerantregister. Om du vill fortsätta att få hem tidningen i brevlådan behöver du bekräfta det genom att skicka ett e-postmeddelande till redaktionen: universen@uadm.uu.se. Du kan också höra av dig per brev till: Universen, Kommunikationsavdelningen, Uppsala universitet, Box 256, 751 05 Uppsala.

Stöd till anställdas efterlevande och pensionärer från Uppsala universitet

Uppsala universitet utdelar årligen genom ett antal stiftelser en pensionsförstärkning till efterlevande till anställda vid Uppsala universitet. Den anställde ska ha varit anställd vid Uppsala universitet vid tidpunkten för pension eller bortgång. Med efterlevande avses änka, änkeman, sambo, registrerad partner eller barn under 18 år. Viss möjlighet finns även för universitetets egna pensionärer att ansöka om pensionsförstärkning.

Universitetet delar också ut begravningshjälp till anställdas efterlevande med 25 000 kronor. Den anställde ska ha varit anställd vid Uppsala universitet vid tidpunkten för pension eller bortgång.

För pensionsförstärkning gäller att den sökande skall garanteras en bruttoinkomst motsvarande fyra prisbasbelopp, vilket för 2018 uppgår till 182 000 kronor. Exempel: En person med 100 000 kronor i bruttoinkomst kan för år 2018 få en pensionsförstärkning på 82 000 kronor.

För efterlevande barn gäller speciella regler.

Ytterligare information och ansökningsblankett kan fås från **Camilla Sävmarker**, telefon 018-471 6385 eller **Magdalena Reiman**, 018-471 4981 eller via e-post: personaladm@uadm.uu.se. Postadress: Uppsala universitet, HR-avdelningen, Pensionsförstärkning, Box 256, 751 05 Uppsala. Ansökan skall vara HR-avdelningen tillhanda senast fredagen den 3 september 2018.

”Varenda riggad rekrytering är ett problem för kvaliteten i forskning och högre utbildning.”

MATS ERICSON, förbundsordförande i Sulf, på SvD Debatt den 4/5, med anledning av rapporten ”Ett spel för galleriet? Om anställningsprocesserna i akademien” där 268 utlysningar vid tre fakulteter (Lunds tekniska högskola, samhällsvetenskaplig fakultet vid Stockholms universitet och medicinsk fakultet vid Uppsala universitet) kartlagts.

Föreställningen ”Musik för en no go-zon” med Irene Molina och Salla Salazar spelas på Dramaten under våren. Längst till höger regissören America Vera-Zavala.

Även Ulf Danielsson deltar i Dramatens koncept ”Performance Lectures”.

Forskning tar plats på scen

Under våren är flera forskare från Uppsala universitet involverade i teaterprojekt med forskning i fokus. Ulf Danielsson och Irene Molina står på Dramatens scen och forskningsprojektet ”Intimitetens sociala former” ligger till grund för en föreställning som spelats på Unga Klara.

Teaterföreställningen Ocean har satts upp på Unga Klara i Stockholm under våren. Det är en föreställning om intimitet där manuset bland annat bygger på forskning från projektet ”Intimitetens sociala former” som leds av Maria Törnqvist, universitetslektor i utbildnings-sociologi vid institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier.

– Vi ville hitta andra sätt förmedla, men också bearbeta, berättelserna om närhet i vårt forskningsmaterial. Teaterns uttryck skapar en annan form av närvaro och gör att vi når ut till fler och delvis andra grupper, säger hon.

Pjäsförfattaren och regissören Paula Stenström Öhman och teaterensemblen har haft tillgång till delar av forskningsmaterialet, där närhet och relationer i det svenska samhället undersöks, och har delvis utifrån det format karaktärerna och föreställningens bärande idé.

– Vi har diskuterat centrala teman som intimitet, sorg och utsatthet med regissören och ensemblen, berättar Maria Törnqvist.

Samarbetet har gett nya infallsvinklar och resulterat i nya sätt att arbeta med frågeställningarna i projektet.

– Genom att dramatisera röster från studien har föreställningen skapat en ny lins som vänder och vrider till temana. Regissören har korskopplat materialet på delvis andra sätt, vinklat frågorna utifrån sina intressen och gett oss tillbaka vårt projekt i lite ny skepnad.

Även från Dramatens scen har teaterpubliken fått ta del av forskning från Uppsala universitet under våren. Ulf Da-

Scenkonst och forskning i samarbete

■ Forskningsprojektet ”Intimitetens sociala former” drivs av forskningsgruppen SIC! vid Uppsala universitet och Institutet för framtidsstudier.

■ ”Performance Lectures” är ett format på Dramaten som utforskar och kommunicerar vetenskap med hjälp av scenkonstens form och tar avstamp i olika forskares vardag.

nielsson, professor vid institutionen för fysik och astronomi, har vid två tillfällen under våren berättat om universums historia, Big Bang och mörk energi i ett format kallat ”Performance Lectures”.

– Det här är fantastiskt roligt. Det är en möjlighet att nå ut till en delvis annan publik, eller att nå samma publik på ett annat sätt. Det jag håller på med handlar ju om väldigt stora och existentiella frågor som man behöver ta till sig på ett känslomässigt plan. Det är också väldigt kul att vara med i en iscensatt och registrerad föreställning där man samspelar med andra på scenen, även om jag inte agerar som skådespelare.

Irene Molina, professor i kulturgeografi, deltar i samma koncept på Dramaten.

– Jag blev tillfrågad av regissören och tänkte först att det här är inte min bransch. Jag gillar teater men ser mig inte alls om en skådespelare. Men regissören förklarade är det är en ny genre inom teaterverksamheten där det viktigaste är det budskap som forskaren kan förmedla.

Föreställningen heter ”Musik för en no go zon” och handlar om segregation i Stockholms förorter.

– Jag har forskat länge om just förorten och effekten av segregation. Jag ser det här som ett ypperligt tillfälle för mig som forskare att nå ut med kunskap om segregation till en annan publik. Det ligger inom ramen för tredje uppgiften, men i en nydanande form, och jag vill gärna uppmana andra forskare att ge sig in på den här typen av förmedling, säger hon.

Anders Berndt
Josefin Svensson

Ny läsning från Uppsala universitet

Integration och grannskap

Av: Susanne Urban, universitetslektor vid sociologiska institutionen och Institutet för bostads- och urbanforskning.

Hur kan staden hålla samman? Susanne Urban beskriver hur olika ideal har dominerat vid olika tidsperioder och presenterar

forskning om segregation och grannskapseffekter framför allt från Sverige. Teori och forskning om integration, grannskap och segregation knyts ihop och ger en översikt av olika synsätt kring hur staden och samhället ska kunna hålla samman.

Finanskrascher – från kapitalismens födelse till Lehman Brothers

Av: Lars Magnusson, professor i ekonomisk historia.

Ända sedan kapitalismens födelse i medeltidens Europa har finansiella bubbler och krascher varit ett bekant fenomen. Men varför uppstår de – och hur? Från påvans och kungars konkurser, via Nederländernas tulpaner, USA:s järnvägsbyggen, Kreugers tändstickor och fram till Lehman Brothers förklarar här spelet mellan lokala och globala aktörer som fött fram de dramatiska krängningarna i finanshistorien.

Sokrates i Uppsala: En bok om och av Thorild Dahlquist

Av: Lennart Nordenfelt.

Här ges en bred redogörelse för Uppsalafilosofen Thorild Dahlquists (1920–2009) liv och gärning som filosof och opinionsbildare.

Han tjänstgjorde som extralärare och forskarassistent vid filosofiska institutionen vid Uppsala universitet i närmare 50 år, men innehade aldrig någon officiell lärostol. Syftet med boken är att ge en bild av hans ställningstaganden i filosofiska men också politiska frågor.

Inte så farligt som många tror – katastrofer och svensk kemofobi

Av: Lennart Dencker, professor emeritus vid institutionen för farmaceutisk bioteknik.

Boken beskriver bland annat hur myndigheter har hanterat stora katastrofer i världen där läkemedel och miljögifter varit i fokus.

Lennart Dencker skildrar också principerna för hur miljögifter tas upp och hur de verkar när de väl är inne i våra vävnader och celler.

PROFILEN

/LARS JONSSON

Vd med läkarbakgrund

- Titel: Vd för Uppsala universitet Holding AB
- Gör mig glad: Att få umgås med familjen och få se barn och barnbarn utvecklas!
- Gör mig arg: Ogenomtänkta beslut när man struntar i att ta reda på eller ta hänsyn till fakta trots att de finns.
- Fritidsintressen: Curling vintertid (spe- lar aktivt) och fritidshuset på Gräsö sommartid med segling och växthus.
- Senast lästa bok: Den prisbelönta kriminalromanen *Dodgers* av Bill Beverly som ger ett inifrånperspektiv av organiserad gängkriminalitet och beskriver en tonårings utveckling på ett överraskande fint sätt. Håller nu på med *Factfulness* av trion Rosling.

”Det har inte varit lika svårt att engagera forskare som jag en gång trodde att det skulle vara”, säger Lars Jonsson, vd för Uppsala universitets holdingbolag.

VAD ÄR ETT HOLDINGBOLAG?

Universiteten får inte göra affärsvinster, så regeringen har inrättat holdingbolag vid ett flertal universitet och högskolor i Sverige. Då kan lärosätena bidra till ekonomisk tillväxt och stötta kommersialisering av lämpliga forskningsidéer. UU Holding har en separat ekonomi och får inga bidrag från universitetet, som inte heller kan få del av eventuella vinster.

➔ Läs mer: www.holding.uu.se

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Resultatet i fokus för Lars Jonsson

Efter många år som vd för universitetets holdingbolag UU Holding går Lars Jonsson snart i pension. Han var med och startade verksamheten för omkring 20 år sedan och har varit med under bolagets utveckling.

– Jag är en resultatinkriktad person och att få konkreta resultat av ett långsiktigt arbete är mycket tillfredsställande.

LARS JONSSON HAR EN bakgrund som läkare och forskare inom anesthesiologi, bland annat på Akademiska sjukhuset. Han har också arbetat som sjukhusdirektör i Östersund i sex år, men sedan gick flyttlasset till Uppsala för ungefär 20 år sedan.

– Det var fantastiskt roligt att komma till ett tomt skrivbord och själv gå på stan och köpa pennor. I Östersund genomförde mina kollegor och jag en stor organisation som tyvärr påverkade många invånare negativt. Nu skulle jag få bygga upp en ny spännande verksamhet, prata med framstående forskare och för-

hoppningsvis hjälpa dem att utveckla nya företag, berättar han.

Det tar tid att bygga upp holdingbolagsverksamhet vid universitet. Internationellt sett är det bara mellan 10 och 15 procent som är lönsamma, men nu tillhör Uppsala universitets holdingbolag de främsta i Sverige och flera av bolagets företag finns på börsen.

– Jag är en resultatinkriktad person och att få konkreta resultat av ett långsiktigt arbete är mycket tillfredsställande. Dessutom har jag bra kollegor och en väl sammansatt styrelse med förståelse för universi-

tetsvärlden, men det är ändå bara var tionde bolagsstart som blir riktigt lönsam för holdingbolaget, berättar Lars Jonsson.

Kommersialisering av forskning sker inom alla vetenskapsområden, en del mer framgångsrika än andra. Ett bolag inom det samhällsvetenskapliga området som bland annat sysslar med ledarutveckling har prestigefyllda kunder inom både offentlig och privat sektor. Ett annat projekt inom det teknisk-naturvetenskapliga området har genererat ett forskningsbolag med ett flertal anställningar i Uppsala. Ett tredje exempel är Academicum, som ger arbetslösa akademiker en vidareutbildning för att bättre passa in på arbetsmarknaden.

– Academicum är ett gott exempel på en win-win-situation. Eller faktiskt win-win-win eftersom både samhället, kunden och bolaget kan räknas som vinnare.

Idéerna som kommersialiseras kommer från forskarna själva, via uppsökande verksamhet eller UU Innovation, som arbetar för att forskning från universitetet ska göra nytta i samhället.

– Det har inte varit lika svårt att engagera forskare som jag en gång trodde att det skulle vara, men jag brukar också säga att det är bättre att göra en bra gudstjänst för de redan troende istället för att försöka frälsa alla, säger Lars Jonsson.

Han arbetar heltid till mitten av september och om det blir en fortsättning på deltid i något projekt får framtiden utvisa.

– Jag har fått många vänner under de här åren och det finaste erkännandet är nog att jag nu blivit invald i Kungliga Vetenskapsakademien, säger Lars Jonsson, som också ser fram emot att ägna mer tid åt familj och fritidshus när han går i pension.

Birgitta Sinder Wilén